

Kdy nejde mlčet

Proč jsem na konci roku 2011 začal komentovat domácí politickou situaci?

Dospěl jsem do stavu, kdy jsem si řekl, že se mě okolní dění dotýká natolik, že k němu již nechci mlčet. Že nechci pouze pasivně přihlížet, v čem žiji – a poslušně držet ústa a krok. Že je na čase, aby nás co nejvíce zvolalo, že „císař je nahý“ – a přestalo se tvářit, že je všechno v naprostém pořádku. Že vlastně žádná ekonomická krize není, že to špatné rychle odezní – a my si budeme moct říkat, v jak skvělém a úžasném systému žijeme.

Ale nebyla to pouze zhoršující se sociální situace řady lidí, která mě přiměla veřejně sdílet, co si myslím, s čím se nedokážu smířit, a v čem vidím naději. Pověstnou poslední kapkou bylo, když tehdejší ministr obrany obhajoval vyznamenání pro bratry Mašiny s tím, že „jsme vlastně byli ve válce a oni byli hrdinové“. Naprosto přešel jejich činy, kdy mj. došlo k loupežné vraždě a k popravě oběti, jež se svázaná a omámená nemohla bránit. Z vraždy se hrdinství nenadělá, kdyby na pozadí tohoto činu byl tisíckrát dobrý úmysl. Buď hájíme právní stát, nebo džungli.

Několik statí jsem věnoval prezidentské volbě. Jako sympatizant Hnutí za Přímou Demokracii jsem poukazoval na mezery chystaného zákona o tzv. přímé volbě hlavy státu. Upozorňoval jsem na fakt, že tato takzvaně přímá volba není v žádném případě aktem přímé demokracie. Nebyly stanoveny pravomoci budoucí hlavy státu, lidé volili z určitého počtu nominovaných kandidátů, kde zvýhodnění byli ti, kteří za sebou měli politickou stranu či dostatečný počet kandidátů. Aby mohla být řeč o nějaké přímé demokracii, bylo by zapotřebí, aby zde byl i nástroj odvolatelnosti v případě, že prezident bude jednat v rozporu s ústavou či v rozporu s tím, na základě čeho byl volen. Aby však lidé mohli posuzovat, zda ústava je či není porušována, potřebují fundované objektivní informace. V tomto ohledu však mainstreamová média dlouhodobě selhávají. Pokud místo informací proudí do veřejného éteru manipulace, je v podstatě nemožné, aby si člověk mohl utvořit co nejobektivnější názor – a podle toho se rozhodoval.

Ze strany vedení ČSSD mi vadilo, že se dlouho zdráhala nominovat v přímé volbě kandidáta, jenž by přicházel s trochu jinou vizí společnosti, než jakou zastávali V. Klaus na straně jedné a M. Kalousek (schovaný za maskou přívětivé tváře K. Schwarzenberga) na straně druhé. Jak to, že se sociální demokracie nezajímala o lidi, jakými jsou např. J. Keller, L. Procházková či E. Kohák? To, že kandidáty na Hrad za sociální demokracii měli být buď J. Švejnar či J. Fischer, o něčem vypovídá. Například o tom, jak sociální demokracie (ne)vnímá problémy lidí, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní či kteří se (ne vždy svou vinou) dostávají do dluhových pastí, z nichž není úniku. Jak se staví k různým fiskálním paktům, které v Evropě ruší sociální smír a destruuji sociální stát, který tento mír garantoval. Na jaké bázi je jednotná Evropa možná? Na bázi kapitalismu ve stádiu, kdy ke svému přežití odbourává demokratické principy jako nepotřebný balast?

Dlouhodobě se vymezuji proti neobjektivitě mainstreamových médií. Ta se projevuje v několika rovinách. Tragické je, když místo profesionální práce sahají někteří novináři, publicisté a moderátoři k levným agitacím ve prospěch určité strany. Média například nezvládla prezidentské volby. Ve druhém kole jsme místo objektivního zhodnocení obou kandidátů byli svědky hysterické kampaně ve prospěch jednoho z kandidátů s tím, že druhému se permanentně nasazovala psí hlava. Jeden byl prezentován jako vzor morálnosti, ušlechtilosti a zásadovosti, druhý jako alkoholik, pomstychtivec a lhář. Neposuzovaly se odborné kvality obou kandidátů, objektivně se nehodnotily jejich výroky, nepřistupovalo se kriticky k jejich dosavadní politické stopě.

V případě Miloše Zemana jsem se distancoval od jeho (podle mě černobílého) pohledu na blízkovýchodní konflikt, od jeho nálepkování (etiketizaci přímo nesnáším) muslimů a od jeho pohledu na otázky spojené s ochranou životního prostředí.

Zato jsem se ale přihlásil k jeho tezí o dlouhodobých problémech společnosti, jež vnímám stejně. Je třeba si přiznat, že zde nezávislá média nemáme. To bychom nemohli být svědky toho, jak jsme z obrazovek a stránek novin štváni na základě činů jednotlivců proti celé skupině osob. Nepřišlo by nám normální, že někdo je odsouzen minutu po svém zatčení, aniž proběhl soud. *Hlavně že my máme jasno.* Nebylo by možné, abychom se bouřili proti práci policie a státních zastupitelství s tím, že na vládu nám přece nikdo sahat nebude. Nemohli bychom být dnes a denně přesvědčováni, že politici, kteří nesou přímou či nepřímou zodpovědnost za masakry lidí a válečné zločiny, jsou našimi velkými vzory. Nemohli bychom usínat s pocitem blaha, že přes všechny strasti je tento systém jediným

možným – a že nemá k sobě žádnou alternativu.

Že je něco s diskusí ve společnosti v nepořádku, se pozná tak, že je jen jediná pravda – a ti, kdo se opovážejí s ní nesouhlasit, jsou zesměšňováni, napadáni a ostrakizováni.

Lesk a bídu českých mediálních tváří podtrhla skutečnost, kdy si magnát A. Babiš některá média koupil – a kdy ti, kteří ještě včera na něho dštili síru, dnes mu podkuřují a uctivě se mu klanějí.

Stejně tak se obávám fašizace společnosti. Od skutečných problémů je totiž pozornost veřejnosti směřována k problémům zástupným. Hledá se viník – a nějaká ta menšina, která za vše může, se vždy najde. Navíc dlouhodobě frustrovaná společnost bude hledat nějakou pevnou ruku.

Na jedné straně není dobré, když si společnost vytváří symboly a hrdiny za každou cenu. Jakmile se totiž něco stane modlou, hrozí, že se něco zvrhne. Potřebujeme vůbec nějaké vzory? Nebo můžeme žít s tím, že vlastně žádné vzory nejsou? A nesnažíme se naopak za každou cenu jakýkoli vzor strhat s tím, že nejlepší je si ničeho nevšímat a starat se jen o svou misku?

Přehlížet nemůžeme ani míru korupce a to, jak je korupce ve společnosti vnímána veřejností.

Přitom je třeba si uvědomit, že to, co je u nás ilegální, je v řadě západních zemí legalizováno, je to součástí systému. Že tedy nejde o nějaké selhání jednotlivce. Ne. Způsoby financování politických stran, zadávání veřejných zakázek, vypisování tendrů za stamiliony a miliardy korun – to vše je zaštitěno určitým systémem.

Celou řadu článků jsem věnoval tématu tzv. církevních restitucí. Počinu, kvůli němuž jinak velmi nesourodá a nekompaktní vláda kabinetu P. Nečase držela pohromadě – a doslova a do písmene si nemohla dovolit padnout. Tato forma „restitucí“ byla protlačena díky nestandardním postupům (např. nedodržení předepsané přestávky), s pomocí hlasu poslance odsouzeného za korupci (Pekárek) a hlavně na základě názorového veletoce u tzv. rebelů z ODS, kteří později dostali zajímavé posty ve strategických podnicích.

Tzv. církevní restituce nehledí na okolnost, že církve za První republiky nemohly majetky volně disponovat, navíc je zákon napsán tak, že může dojít k prolamování hranice 25. 2. 1948. Může tak dojít i k vydávání majetků v rozporu s Benešovými dekrety – a tím by mohlo dojít i revizím výsledků druhé světové války – zvláště pak, pokud by Benešovy dekrety od svého počátku byly zrušeny.

Pro občany není určitě dobrou zprávou, že se ve výkladu práva neshodnou ani prestižní právní instituce, jakými jsou Ústavní soud ČR a Nejvyšší soud (například ve věci, zda smí být poslanec stíhán, pokud se na půdě Sněmovny dopustí korupčního či jinak podvodného jednání či je z takového jednání podezřelý). Neshodnou se ani soudci Ústavního soudu, kdy kritici podoby tzv. církevních restitucí zůstali v menšině.

Např. Pavel Rychetský považuje za zásadní věc fakt, že církevní restituce zcela ignorují platný zákon, na základě kterého v roce 1919 zahájilo Československo velkou pozemkovou reformu. Při reformě se zabíral majetek velkým vlastníkům půdy. Podle tohoto zákona nesmí mít žádný vlastník více než 250 hektarů zemědělské půdy a lesů.

„Toto dosud platné omezení přezkoumávaný zákon zcela ignoruje. Výsledkem je faktický návrat hluboko před 25. února 1948, neboť jednotlivé oprávněné osoby podle napadeného zákona obdrží pozemkový majetek v rozsahu 200 000 hektarů,“ upozornil Rychetský.

Jak se k problematice církevních restitucí stavěli prezidentští kandidáti? Karel Schwarzenberg je považuje za naprosto v pořádku – a taktéž nevidí nic divného na podivných okolnostech názorového veletoce „rebelů“ z ODS při schvalování těchto restitucí. Vyhaslé Benešovy dekrety považuje přímo za neplatné a nepotřebné – a v případě vyšetřování kolem P. Nečase rozhodně nezastával postoj někoho, komu jde především o nezávislé posouzení věci. Pro mě byl tento člověk nevolitelným hlavně z těchto důvodů. Ve volební kampani mu ovšem mainstreamová média vytvářela obraz mimořádně morální a moudré osobnosti, laskavého a vzdělaného člověka. Jak upozorňoval Jan Čulík na Britských listech, jednalo se o simulakrum, o fetyš, jenž neměl obsah či jehož obsah byl vzhledem k prezentované formě lživý.

Zatímco v případě Zemana média vytvořila obraz alkoholika, aniž brala v potaz jeho reálné zdravotní problémy, u ženatého knížete se jeho záliba v ženách bere jako znak modré krve. Není zkrátka možné, aby obraz světce a ničemy byl něčím (například fakty) potřísněn či přímo zničen.

O tom, co je (nejen) v naší společnosti v nepořádku a co je v ní rizikové, bylo napsáno poměrně

hodně. Kromě kritiky je ale zároveň třeba hledat konkrétní východiska z tohoto stavu.

Při kritice poměrů v České republice nelze zapomínat, že jsme součástí okolního světa. Světa, v němž eskaluje řada vážných válečných konfliktů a nepokojů, světa, v němž se mění postavení jednotlivých mocenských hráčů a rozdělení sil. Jsme součástí procesu, kdy se kapitalismus dostal do určité fáze, a to takové, že mu západní koncepce lidských práv překáží v maximalizaci zisku, a tak tlačí na odbourávání všeho sociálního. To ovšem vede k výraznému narušení sociálního smíru a ke vzniku ohnisek sociálního napětí. Jsme svědky systémového kolapsu, ne nějaké přechodné chřípky, třebaže konzervativní a neoliberální guru budou tvrdit něco jiného.

Kapitalistický realismus od Marka Fischera či *Kapitalismus jako zombie* od Michaela Hausera dávají tušit, že zde určitá reflexe systému, jenž naráží na své limity, je. Co je ale tím cílem, k němuž bychom měli směřovat? Existují různé studie participativní ekonomiky, ve světě včetně USA dochází k rozvoji průmyslových družstev, jejichž hlavním motivem není zisk pro nějaké úzké vedení firmy. Zásadní debata se v Evropě vede o základním nepodmíněném příjmu. V oblasti rozhodování se stále více mluví o podobách obecného referenda. V sociální oblasti jsou tu skandinávské vzory (Norsko, Finsko, Švédsko). Zapomínat bychom neměli ani na model, s nímž přišlo Pražské jaro v roce 1968 (třebaže bylo násilně potlačeno a na dlouhá desetiletí zašlapáno do země).

Dokud bude hlavním systémovým motorem maximalizace zisku úzké skupiny lidí na úkor většiny obyvatelstva, dokud bude vítězit potřeba vyrábět zbraně (a tím pádem války a zabití) nad mírovými zájmy, dokud bude vítězit farmaceutická lobby, která mj. potřebuje lidi závislé na psychofarmakách, dokud bude vítězit těžba deštných lesů a například hon za slonovinou nad ochranou životního prostředí (v podobném výčtu by se dalo pokračovat), do té doby se nehme z místa.

V domácích podmínkách, kde pojem „levice“ je vinou politiky ČSSD více méně prázdným pojmem (o konceptu pravice nemůže být vzhledem k různým kalouskům, topolánkům, nečasům, langerům, bémům, bendům, kubům, drábkům, apod. ani řeč), vzniká podhoubí pro nějakého autokrata, pro nějakou silnou ruku (typu Klause, Okamury, Bobošíkové, Janečka či nějakého nového aktéra na politické scéně). Tento stav, kdy lidé přestávají vnímat nějaké tikání lib-lab mechanismu (půjčím si zde termíny Václava Bělohradského, který vidí stabilitu politického systému právě v pravidelném střídání pojetí sociálně demokratického a liberálního), je vlastně opět jakýmsi krizovým projevem. Ideový obsah dřívějších stran se vyprázdnil, aby se ty nejsilnější chovaly více méně podobně – a hájily i zájmy podobných skupiny populace. Ovšem je třeba si říct, že nejde o zájmy většinové. Zvláště tzv. střední vrstvy, o něž se donedávna kapitalistická společnost evropských zemí a v USA opírala, se mohou cítit být hozeny přes palubu. Vznikl tu přetlak (vypomohu-li si Bělohradským, mohu mluvit o tekutém hněvu), který se někam nutně zaměří, v něco se transformuje – a to něco bude velmi nestabilní a výbušné.

Za této konstelace považuji za nezbytné, aby vznikla skutečně levicová platforma, jejímž programem bude systémová změna založená na skloubení sociálních a demokratických principů, a která nebude fungovat na podobných základech jako např. ČSSD. Naději vidím v možné spolupráci Alternativy zdola (např. Ilona Švihlíková), Ne základnám (např. Vašek Novotný) a Hnutí za Přímou Demokracii (až do své smrti Milan Valach, dnes např. Ladislav Štítkovec).

Milí čtenáři, předkládám Vám souhrn svých vybraných statí publikovaných v Britských listech, převážně v letech 2012-2013. Pokud si díky nim najdete čas na zamyšlení nad stávajícími problémy nejen české společnosti, nad problematikou občanské pasivity a neochoty se osobně více angažovat v politice, pokud vás tyto texty přimějí klást si různé otázky a zkusit na ně najít odpovědi, bude to pro mě dobrá zpráva. Bude to pro mě určitá zpětná vazba, že jsem tyto články nepsal nadarmo.

